

„Fába róva vagy kőbe vésvé, mindenütt hagytak egy jelet”
Ulman István nemzetfaragó és az általa alapított GÖMÖRI KÉZMŰVES
TÁRSULÁS
Magyar Örökség-díj laudációja

Valamikor Gömörországban szinte minden faluban akadt egy valamirevaló asztalosmester, aki szép faragásaival tette egyedivé készített bútorait, használati tárgyait, fejfáit és keresztfáit, de minden határban is akadt egy pásztoember, aki hasonmód múlatta idejét, amíg delett, pihent a nyáj: bicskájával gyönyörű faragásokat rótt botjára, furulyájára, fokosára.

Ulman Pista az egykori Gömör vármegye legkeletibb falujában, Várhosszúréten lett egyetlen fiúgyermekké három leány között 1951. szeptember 3-án, felmenői sem asztalosmesterek, sem pásztorok nem voltak, mégis kora gyermekkorától rendkívüli érzékenységet mutatott mindezen mesterségek irányába.

Úgy született bele ő ebbe a tájba, mint a mesebeli szegénylegény, avagy a csillagszemű juhász. Magával hozta névadó német őseinek precizitását, megtöltve azt igazi gömöri magyar lélekkel.

Szinte minden múlt és jelen érték iránt nyitott, a természetet mint a világ rendjét magába ölelő szellemiségével már fiatal korától nagyon sok embernek lett barátja.

A legnagyobb vonzalmat mégis a fa iránt érezte, átélve annak szellemét, a hajszálgökökerekétől egészen az égbenyíló koronák csúcsáig, de még azon túl is, egészen odáig, ahol a két legfelső ága találkozik a Nappal meg a Holddal, ahol csillag száll le minden ágra, hogy fényt adjon a fának akkor is, amikor megszabadítják a gyökereitől.

Mert Pista ezt ismerte föl a fában, ezért él tovább kezei munkája nyomán minden egyes fa, melyen kezét végigsimítván, már első pillanatban átérzi annak szellemét, és a fa alázattal adja meg magát keze alatt; szinte nem is a véső dolgozik, hanem a fa erezete, mint csillagösvény, kínálja magát.

Ezért tud Pista szobrászokat meghazudtoló módon rendkívül gyorsan és pontosan dolgozni, szinte minden előtanulmány nélkül. És akadt hozzá egy nemes alkotótárs és jóbarát, aki Pista gondolatait olvasva készíti elő a fát, érezve kezének minden mozdulatát.

Baffy Lajos faműves mesterrel való 1996-os találkozás minőségi változás faragói pályafutásában, hisz egyikük ők alkotásban és magyarságban. Szinte szavak nélkül, az összeérő tekintet erejével teremtik közös műveiket.

Szobraikkal, domborműveikkel, kopjafáikkal, szoborfáikkal, keresztfáikkal, kapuikkal, kútjaikkal, faragott bútorokkal, de játszótereikkel, buszmegállóikkal és tornácaikkal is tele van szórva Gömörország, de az országon túl is sokfelé.

Mivel Istvánnak természetes gömöri mesterei már nem akadtak, ezért Erdélyben, Székelyföldön szívta magába a fafaragás rejtett fortélyait. 1970-ben Erdélyt járva fogalmazódott meg benne a gondolat, hogy milyen jó lenne Gömörben is újrachonosítani a faragást. Így aztán igazi egyedi stílust hozott létre, amely a gömöri és a székely természetes ötvözet, egyéni módon továbbgondolva saját motívumvilággal, amiről messziről megismerhetők munkái.

De Ulman Pista nemcsak ennyi. Két lábon járó szellemi központja ő a gömöri magyarságnak, miközben ízig-vérig hosszúréti. Az ő fafaragó műhelyében megfordul napszámos munkástól kezdve miniszterig, kisgyermektől aggastyánig mindenki, és mindenki jól érzi magát. Bárki bármikor toppan be hozzá, leteszi a vésőt, fakalapácsot, és megáll egy szóra mindenkivel, a maga nyelvén. Miközben ifjú korától szervez, ráncba szedi a falut, a kulturális életet, ifjúságot, CSEMADOK-ot, Falualapítványt, Falunapokat, a kézműveseket, pásztorokat, gazdákat, papokat, mindenkivel dolga van a világon.

Talán nem véletlen, hogy ha a vándor betér Várhosszúréten a falu központjában lévő korcsmahivatalába, melyet az utolsó székig saját kezűleg faragott és alakított, valóban átérzi a Tamási Árontól kölcsönzött, fába rótt hitvallást: „Azért vagyunk a világon, hogy otthon legyünk benne.”

Ulman István faragásaival egy házat kezdett el építeni Gömörországban. De mint ahogy a fa nem él meg gyökér nélkül, a ház is hamar összedől jó, erős alapok nélkül. Úgy gondolta, ha a gömöri

kézművesek barátsággal összefognak, a sok kézbe teremtett szellem együtt csodákra képes. És talán átörökíthető, megmenthető sok kihalásra ítélt mesterség.

Így indította el a gondolatot egy kézműves társulás irányába, amit 2002-ben Borsodi Valéria kosárfonó, Baffy Lajos faműves, László Ottó mesterkovács, Baffy Dávid festőművész növendék és Badin Ádám mesemondó segítségével útnak is indított. Először kézműves gyermekműhelyeket szerveztek, ahová évről évre több kézműves jött el oktatni és csatlakoztak be a társulás munkájába. Aztán éppen felépülőben volt súlyos betegségéből a mindenes faragósegéd, Nagy György, aki a kézi munkát már nem tudta folytatni, ezért új feladatot kapott: „Vedd kézbe a társulást, szervezd az embereket!” -kapta meg Pistától a rövid, de velős új életfeladatot. És Gyuri bicegve elindult. Ő lett innentől a Gömői Kézműves Társulás kiéghetetlen motorja. A nyári gyermekműhelyekhez fősorakozott a Gömői Kézműves Vásár, ami a Felvidék és Észak-Magyarország kézműveseinek legkedveltebb találkozóhelyévé nőtte ki magát. Felnőttképzések indultak el, ahol a legjobb mesterek tanítanak és adják tovább a mesterséget. Aztán az alapokra lassan fölépült a ház is: a Gömői Kézművesek Háza, aminek szellemi atyja szintén Ulman István volt és faragásai, díszítései 2006-tól meghatározóvá és élhetővé teszik azóta is a gömői kézművesek otthonát. Itt pedig Nagy Györgynek köszönhetően igazi alkotó élet van. Csattognak a szátyfák/szövöszékek/, kopognak a vésők, forognak a fazekaskorongok, állón ütődő izzó vas hangja szól, kalapálva készül a híres gömői kolomp, megcsendül az éppen kiöntött és kihűlt harang, miközben csendesen dolgozik a diófa alatt a kosárfonó, a csuhés, a gyékényes, benn a házban pedig verik a gömői csipkét. A fazekas kemencében izzik a tűz, a kenyérsütő kemencében pedig sül a finom kenyér. A társulás meghatározó alakjai lettek azóta az alapítókön kívül Horváth Zoltán fazekas, Lukács János és Palencsár Magdolna faragók, Bastyúr Jaroslav kolompos, Rigó Béla csuhés, Szlíz Róbert harangöntő, Szabó János porcelánkészítő, a csipkeverő asszonyok és a felsorolás teljes igénye nélkül még több mint 100 kiváló kézműves. A társulás azóta elindította a havi rendszerességgel működő kézműves piacokat és oroszlánrészt vállalt a Pásztorok öröksége Pásztortalálkozók megszervezésében. Több Népművészeti egyesülettel: Bükkaljai, Palóc, Fügedi Márta, Sajó menti, Motolla, gyümölcsöző kapcsolatokat ápol, 2017-től tagja a Hagyományok Háza Hálózatnak, tavaly a Magyar Művészeti Akadémia Népművészeti Tagozata elismerő oklevéllel díjazta tevékenységét.

Ulman István barátaival együtt házat kezdett építeni, de igazi hazát faragott vésővel és gondolattal. Hazát a kézműveseknek, a gömői magyaroknak és mindenkinek, aki ide tér akár csak egy pillanatra is. Pista munkáival és egész lényével, fekete bajszával, pásztoros fufanggal mosolygó szemével otthont kínál nekünk itt, Gömörországban, példát ad és figyelmeztet, hogy ne hagyjuk el, hanem vigyük tovább Istentől ajándékba kapott magyarságunkat és a benne rejlő értékeinket, miközben becsüljük a másét is!

Hisz nem véletlenül jelmondata: „*A madárnak szárnya van és szabadsága, nekünk szülőföldünk és sok-sok tennivalónk.*”

2000-ben *Magyar Művészetért-Díjat* kapott, 2011-ben pedig megkapta a *Magyar Köztársaság Elnökének Érdemérmét*.

Ulman István nemzetfaragó és az általa alapított Gömői Kézműves Társulás érdemes a Magyar Örökség Díjra.

Badin Ádám